

ELŐSZÓ

„Alaktalan testemet már látták szemeid...”

Korunk társadalmában és a keresztyén közösségekben az utódnemzéssel kapcsolatos kérdések gyakran tabutémának számítanak. Egyrészt nyilvánvaló, hogy a gyermekvállalás időpontjának megválasztása vagy a meddőség kezelésére irányuló eljárások igénybevétele az érintett párok belső ügye kell hogy maradjon, amelyet a környezetnek illik tiszteletben tartania. A valóság viszont gyakran azt mutatja, hogy kimondott vagy csak sejtetett elvárások, társadalmi konvenciók, előítéletek és a moralizálás nem egyszer a bizalmatlanság vagy a háritás légkörét teremti meg ott, ahol szeretetben fogant megértésnek, intimitásnak, kölcsönös felelősség- és tehervállalásnak kellene kialakulnia. Másrészt a közgondolkodás sajátosságán és a gyermekvállalás körüli személyes és érzelmi motivációkon túl az orvostudomány lehetőségei, a humángenetika, a géntechnológia rohamos fejlődése is arra köteleznek, hogy időnként tisztázásra kerüljön, mit jelent lényegét tekintve az emberi élet értéke, az emberi méltóság, a jogvédelemre való ráutaltság az élet kezdeti szakaszában.

A bibliai gondolkodás szerint az ember méltósága istenképűségében (*imago Dei*) gyökerezik; Isten képmása az ember mint személyiség, aki a másik emberrel és a Teremtővel való kapcsolatra rendeltetett, aki nemcsak a hozzá hasonló teremtményekkel, hanem Istennel is kommunikációra képes. Az élet kezdete – ugyancsak a bibliai és teológiai meggyőződés szerint – többdimenziós történet: *szociális szempontból* az emberi élet a szülők intim szeretetkapcsolatából fakad, az anyaméhben fejlődik, valamint a család és a szélesebb emberi közösség védelmét érezve gyökerezik bele az embervilágba; ugyanakkor *biológiai szempontból* az emberi élet a sejtek és a sejtek genetikai állományának egyesüléséből, materiális és szubsztanciális meghatározottság alapján „épül fel” (5Móz 25,9); *teremtésteológiai aspektus-*

---

ból pedig hangsúlyozni kell, hogy az anyaméh az a „diszkrét hely”, ahol Isten csodálatos, megfoghatatlan és befolyásolhatatlan erejének következtében a megfogant élet személlyé, individuummá kezd fejlődni, mintegy előfeltételül annak, hogy később az ember személyes öntudatára ébredve tekintsen önmagára. E három dimenzió nem egymástól elszigetelt pillanata az emberi élet kezdetének és fejlődésének, hanem az emberré válás egymással szorosan összefüggő, egymást átható három feltétele: olyan folyamat – immár visszamenőlegesen, a felnőttkor felől szemlélve –, amelyben az élet biológiai-genetikai értelemben formát ölt, elkezdődik egzisztenciájának közösségi-társadalmi kontextusban való meghatározottsága, valamint Isten alkotó munkájának köszönhetően elnyeri személyiségének és méltóságának egyszeri, megismételhetetlen, fel nem cserélhető jellegét.¹ A reprodukciós technológiai eljárások fejlődésének köszönhetően viszont e három dimenzió, csakúgy mint a genetikai, biológiai, szociális és jogi szülőség korábban egybeeső fogalmai felbomlani látszanak. Az élet keletkezése az új technológiák bevezetésével már nemcsak megfigyelhetővé, befolyásolhatóvá, fejlődési szakaszokra bonthatóvá vált, hanem a technikai fejlődés azt a képzetet is erősíti, miszerint az ember minden tekintetben ura az életnek, a kezdetektől az életből való távozásig. Ezzel együtt viszont az is nyilvánvalóvá lett, hogy nemcsak az élettudományok terén, hanem az erkölcssteológiai megközelítések, bioetikai viták és egyházi állásfoglalások szintjén is eltérő ontológiai, morális és jogi nézetek képviseltetik magukat az emberi élet keletkezésével, az embrió státuszával, különösen is annak korai (anyaméhbe való beágyazódását megelőző) szakaszával kapcsolatosan. Számba véve ezeket az álláspontokat úgy tűnik, hogy az erkölcsi ítéletalkotás szempontjából gyakran túlértékelésre kerülnek a különböző világnézeti és/vagy természettudományos szempontok közötti különbségek.

Az élet kezdetének állítólag objektív (pl. ivarsejtek egyesülése általi) meghatározására való törekvés és más, valamely filozófiai vagy vallási hagyományra épülő definíciós kísérletek szembeállítás, a pusztán empirikus-természettudományos és antropológiai értelmezések egymásnak feszülése nem visz közelebb a kérdéskör megnyugtató

---

¹ Vö. KÖRTNER, Ulrich H. J.: *Evangelische Sozialethik. Grundlagen und Themenfelder* (UTB 2107), Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, ⁴2019, 288–289.

---

megválaszolásához. Amit az emberi élet indulása és kialakulása kapcsán látunk, látni vélünk és felételezünk – több, mint tapasztalatok és természettudományos ismeretek összessége. Hogy valaki egy embrióban „csak” sejtthalmazt lát, vagy egy elkezdődött emberi életet, az minden esetben az értelmezés intencióitól, lelki-szellemi, kulturális és vallási, ismeretelméleti és világnézeti beállítottságától függ. Éppen ezért – szerintünk – nem az élet kezdetének meghatározásáért folytatott harc kellene hogy jellemezze a kérdéstről való vitát vagy eszmecserét, hanem annak belátása, hogy az élet kezdete tulajdonképpen *meghatározhatatlan* – azaz felette áll minden definíciós kísérletnek.

Teológiailag nézve az élet kezdetének meghatározhatatlan voltában az ember személyiségének titka manifesztálódik. Jóllehet a bibliai gondolkodás értelmében az emberi élet számára a testiség, azaz a test kialakulásának, formálódásának és változásainak folyamata lényegi meghatározottsággal bír – az ember személyisége mégsem határozható meg pusztán a természettudományos ok-okozati értelmezés kategóriáiban, hanem a világnézet és az élethez való viszonyulásnak e kategóriáival szemben transzcendens marad. Tehát az élet kezdetének meghatározhatatlan jellege nem biológiai vagy genetikai ismereteink hiányosságára vezethető vissza, sokkal inkább létértelmezésünk és ismeretelméletünk elveivel van összefüggésben.

A Szentírás bizonyosságtétele szerint, illetve a kinyilatkoztatás értelmében minden egyes emberi élet eredete Istenben, az Ő mindent megelőző kegyelmében rejlik. Ebben az értelemben értendő a 139. zsoltár 16. verse: „Alaktalan testemet már látták szemeid; könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük.” Az emberi élet e *transzcendens eredete* viszont nem tévesztendő össze egy biológiai folyamatnak az idő síkján meghatározható kezdetével, a kettő közé nem lehet egyszerűen egyenlőséjelet vonni. De azt is hangsúlyozni kell, hogy még a szentíró is visszatekintő (retrospektív) módon tesz bizonyosságot a maga életének eredetéről és annak misztériumáról, nem természettudományos hipotézist állít fel, hanem hitvallást tesz, és dicséri Teremtőjét.

Az előbbiek alapján is előre bocsátható az, amiről e kötetben olvasható tanulmányok, reflexiók és értékelések is bizonyosságot tesznek: abban a vitában ugyanis, amelyet a biomedicina és az asszisztált reprodukciós eljárások lehetőségei – sok elvárás és félelem közepette – korunk társadalmában megnyitottak, nem csak szakmai körök

---

érdekeltek. Mindaz, ami az orvostudomány, a genetika és a biotechnológia fejlődésével lehetőségként felmerül, az embert érinti: az embert az élethez és a halálhoz való viszonyulásában, egzisztenciális félelmeiben és örömeiben, az élet kiteljesedése iránti vágyában és az elmúlás árnyékában. Annak mérlegelése kapcsán, hogy a tudományos kutatás és a technika újabb vívmányai miként gazdagíthatják vagy éppen veszélyeztetik az emberi életet, milyen jogi szabályozásra és finanszírozásra van szüksége az egyes eljárások során, megjelennek további nézőpontok is: az antropológiai, a morális, valamint a vallási valóságértelemezés szempontjai követelnek érvényt maguknak a diskusszió során. És mivel végső soron az emberről és az ember világban és társadalomban elfoglalt helyéről van szó, nem a kizárólagos értelmezések harcát és rivalizálását kell látnunk a különböző szempontok látszólagos ellentmondásai során, hanem a párbeszéd alkalmát, az egymás ismereteire és eredményeire való reflektálás lehetőségét.

Az élet kezdetén felmerülő etikai döntések helye így tehát nem redukálható le laboratóriumok, kórházak vagy etikai szakbizottságok színterére. Az orvosi és etikai tanácsadás, a lelkipozíciói beszélgetések, az érintettek támogató kísérése jelzi azt a szélesebb kontextust, amelyben a felmerülő erkölcsi kérdések megszólalnak, válaszokra s tisztázásra várnak, és ahol az erkölcsi véleményformálás és ítéletalkotás igénye megjelenik. Ebben a folyamatban a keresztyén egyházak is érintettek: kérdeznek és kérdezettek. S bár Európa protestáns egyházai eltérő hagyományokkal és kultúrával rendelkeznek az etikai véleményformálás szintjén,² azt valamennyi európai országban ta-

---

² Aránylag kevés számú, témánk szempontjából releváns, de csak bizonyos részterületekre vonatkozó magyar protestáns egyházi állásfoglalás közül ld. *A Magyarországi Református Egyház Zsinatának állásfoglalása a magzati élet védelmében*, Budapest, 1992. május 5, in: Református Egyház (1992/7–8), 182. o. Online elérhető: http://regi.reformatus.hu/data/documents/2019/09/30/1992.05.05_%C3%81ll%C3%A1sfoglal%C3%A1s_a_magzati_%C3%A9let_v%C3%A9delm%C3%A9ben.pdf (utolsó megtekintés: 2020. november 6); *Az élet Istené. A Romániai Református Egyház Zsinatának bioetikai kérdésekkel kapcsolatos tanítása*, Kolozsvár, 2009. november 18. Online elérhető: <https://honlap.parokia.hu/data/attachments/2013/07/11/az-élet-istene-a-romániai-reformatus-egyhaz-zs.pdf> (utolsó megtekintés: 2020. november 6); *A Magyarországi Evangélikus Egyház Püspöki Tanácsának nyilatkozata a művi terhességmegszakítás kémiai alternatívájáról*, Budapest/Győr, 2012. május 22, in: *Evangélikus Élet* (LXXVII/21) 2012. május 27. 4. Online elérhető: <https://>

---

pasztalhatjuk, hogy a modern, pluralisztikus társadalmakban egyetlen csoport vagy intézmény sem vindikálhatja magának azt a jogot, hogy morális és értékrendet érintő kérdésekben egyedül és autoriter módon döntsön. Sokkal inkább helyzetelemzésre, párbeszédre, érvek és ellenérvek ütköztetésére van szükség, valamint olyan segítségnyújtásra, amely által az erkölcsi döntés előtt álló egyén és közösség képes felelős döntést hozni és döntésének következményeivel együtt élni.

Az erkölcsi véleményformálás folyamatában³ kíván segítséget nyújtani ez a kötet. Miután az Európai Protestáns Egyházak Közössége (GEKE)⁴ megbízást adott a Tanács által a közösség Etikai Szakbizottsága részére az élet kezdetén felmerülő, reprodukciós medicina kérdéseit érintő etikai tájékoztató segédanyag elkészítésére, szükségesnek tartottuk – magyar protestáns teológusok –, hogy egyrészt figyelemmel kísérjük és véleményezzük a GEKE-segédanyag megfogalmazását, másrészt saját egyházaink és társadalmunk összefüggésében is reflektáljunk a témára. Még a GEKE-segédanyag hivatalos megjelenése előtt (az első angol nyelvű változat ismeretében) került sor 2017. március 3-án Debrecenben arra a szakmai tanácskozásra, amelyen bioetikai, teológiai és jogi szempontból vizsgáltuk a dokumentum által felvetett kérdések relevanciáját, ökumenikus megközelítésben. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának *Szociáletikai Bizottsága* és a Debreceni Református Hittudományi Egyetem *Szociáletikai Kutatóintézetének*, valamint a Magyarországi Református Egyház *Doktorok Kollégiuma Rendszeres Teológiai Szekciójának* e közös konferenciáján elhangzott előadások szerkesztett változatát tartalmazza a kötet első része. A tanulmányok, a bennük megtalálható

---

archiv.evangelikus.hu/aktualis/a-magyarorszag-i-evangelikus-egyhazi-puspoeki-tanacsanak-nyilatkozata-az-abortusztablettaval-kapcsolatban (utolsó megtekintés: 2020. november 6).

³ Az erkölcsi ítéletalkotás módszertani kérdéseiről ld. RAE, Scott B.: *Erkölcsei döntéseink. Bevezetés az etikába* (ford. Farkas Ildikó), Budapest, Harmat Kiadó, 2015, 112–128; FAZAKAS Sándor: A protestáns etika feladata, alapjai, hagyományai és az erkölcsi meggyőződés kialakítása, in: uő. (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve*, Budapest, Kálvin Kiadó–Luther Kiadó, 2017, 13–50, különösen 35–47.

⁴ Napjainkban a magyar szóhasználatban is a német elnevezés rövidítése (GEKE = Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa) honosodott meg, szemben a korábbi EPEK megjelöléssel. Ennek megfelelően az egyes tanulmányok és az etikai segédanyag során ezt a megjelölést alkalmazzuk.

---

körültekintő reflexiók ékes bizonyítékai annak, hogy magyar, illetve kárpát-medencei társadalmainkban, egyházainkban és gyülekezeteinkben nem ismeretlen, hanem az érintettség és érdekeltség számos eseteit felmutató jelenséget érint a nemzetközi ökumenikus dokumentum, vagyis az etikai segédanyag tartalma.⁵

Ulrich H. J. Körtner bécsi professzor, a GEKE etikai szakbizottsági tagjának bevezető tanulmánya azokra a társadalmi változásokra hívja fel a figyelmet, amelyek a reprodukciós medicina szélesebb kontextusát képezik, ugyanakkor jelzi azt az alapvető feszültséget is, amely a társadalom hagyományos morális értékrendje, az egyházak erkölcsi véleményformálásra irányuló igénye, az életformák sokféleségéből adódó etikai pluralizmus ténye, valamint az orvosi és biotechnológiai eljárások által teremtett lehetőségek között feszül. Béres Tamás írása alapvető tanulmányként mutat rá arra a teológiai, filozófiai és eszmetörténeti hiányosságra, amelyet a nyugati kultúrában meghonosodott felületen természetértelmezés jelez. Márpedig – csakúgy mint a környezetetikában és ökofilozófiában – a bioetika terén sem tekinthetünk el a természet és a teremtettség helyes teológiai értelmezésének újragondolásától, ha a teológia adekvát válaszokat kíván adni a biotechnológia által felvetett problémákra, köztük a reprodukciós medicina lehetőségeire és kérdésfelvetéseire – és e lehetőségeket nem eleve egy rosszul értelmezett természetellenesség jegyében kívánjuk szemlélni. A meg nem született élet és méltóságának tisztelete kérdésének római katolikus megközelítését – a katolikus egyház katekizmusa, a vonatkozó vatikáni dokumentumok, állásfoglalások stb. tükrében *Hámori Antal* mutatja be részletekbe menő és körültekintő irodalmi hivatkozások alapján. Arra az összefüggésre hívja fel a figyelmet, amely gyakran kerül szem elől tévesztésre a biotechnológia lehetőségeinek szédületes ígéretei kapcsán, nevezetesen, hogy az emberi élet a születés pillanatától a természetes halálig a keresztyén családban hivatott a kiteljesedésre. A fejezet kapcsán viszont megmutatkoznak azok a filozófiai, teológiai és érvelésbeli különbségek is, amelyek tekintetében további párbeszédre,

---

⁵ Hasonló módon került véleményezésre és feldolgozásra a GEKE korábban kiadott segédanyaga az életvégi etikai döntések tárgyában. Ld. FAZAKAS Sándor – FERENCZ Árpád (szerk.): *Ideje van az életnek és ideje van a meghalásnak... Életvégi döntések keresztyén etikai megközelítése* (SziK 6), Debrecen, DRHE Szociáletikai Intézet, 2014.

---

egymás álláspontjának megismerésére való törekvésre van szükség a római katolikus és a protestáns megközelítések között. *Kodácsy Tamás* és *Masri Mona Aicha* „Halogatott reménységben” című írása a meddőség szempontjából közelít a témához. A fejezet a magyarországi jogi szabályozás, statisztikai mutatók és a kérdés megítélésének felekezeti differenciáin túl – amint címe is jelzi – lelkigondozói szempontból, ezen belül is a hívő reménység optikáján keresztül vizsgálja a kérdést. Ebből a szempontból a vonatkozó bibliai, illetve evangéliumi történetek is új megvilágításba kerülnek, lehetőséget adva arra, hogy akár a keresztyén gyülekezet istentiszteleti kultúrája és liturgikus öröksége is a vigasztalás és remény hangját szóaltassa meg az érintett ember számára: a meddőség az áldás elhúzódnását, de semmiképp nem Isten büntetését jelenti. Az áldásra reménységgel lehet várni, ugyanakkor igénybe lehet venni a lelkigondozás mellett a mesterséges megtermékenyítés erkölcsileg és jogilag is legitim lehetőségét. *Kovács Krisztián* ugyancsak a meddőség kezelését és a mesterséges megtermékenyítés kérdését vizsgálja a házasság és szexualitás etikájának szempontjából. A házasság ethosának biblikus megélése és reformátori etika felőli értékelése lelkigondozói szempontból is felszabadító módon érvényesülhet éppen annak az igazságnak a megfogalmazása és kimondása által, hogy a házasság nem terhelhető meg az utódnemzés „programjával”, és a meddőség, illetve gyermektelenség önmagában még nem teszi érvénytelenné vagy kevésbé értékessé a férfi és nő életközösségét, szeretetkapcsolatát. Viszont mind a lelkipásztoroknak, mind pedig a gyülekezeteknek komoly felkészülést kell elvégezni ahhoz, hogy ne kulturális mintázatok, hanem az evangélium felszabadító ígéretével közelítsenek a gyermektelen párokhoz, illetve e kérdéskörben érintett emberhez. *Filó Mihály* az in vivo és in vitro körülmények között létrejött emberi élet védelmének büntetőjogi és etikai aspektusait veszi számba, rámutatva arra, hogy az orvosi biológiai technika sokkal előbbre jár a lehetőségek szintjén, mint ahogyan azt a jog le tudná követni. Jelen pillanatban a magyar törvényalkotás sincs abban a helyzetben, hogy a magzati élet védelmét büntetőjogi szempontból egyértelműen deklarálja, hiszen számos más vonatkozó jogszabály különbséget tesz az embrió és a magzat, az anyaméhben megfogant élet vagy a laboratóriumi körülmények között (in vitro) létrehozott embrionális élet morális státusza között. Az ember jogalanyiségének kiterjesztése egészen a fogantatás pillanatáig olyan mérföldkő lenne az emberiség tör-

---

---

ténetében – Filó szerint –, amelynek köszönhetően nemcsak a jogi dilemmák kerülnének megnyugtató módon rendezésre, de az emberről és az emberi méltóságról való gondolkodásunkat is radikálisan meghatározná. *Orosz Gábor Viktor* az emberi élet méltóságának és szakralitásának teológiai, filozófiai, etikai és jogi aspektusait számba véve mutat rá arra a problémára, hogy a fogalom (emberi méltóság) értelmezésének sokrétűsége még differenciáltabb képet mutat az élet kezdetén, nevezetesen ott, ahol az emberi génállomány méltóságának, az emberi élet alanyiségének, egyediségének tartalmát kellene definiálni a megfogant, de még meg nem született emberi élet kapcsán. A szerző jó érzékkel mutat rá arra, hogy az emberi jogokról és a biomedicináról szóló nemzetközi egyezmények fogalmai, valamint a filozófiai és teológiai értelmezések között további tisztázásra váró különbségek vannak. A teológiai megközelítés felől leszögezi: az emberi méltóság elve nem redukálható le csak az empirikusan megállapítható tényekre, nevezetesen az emberi génállomány adottságára – a transzcendens meghatározottság nem hagyható figyelmen kívül. *Visky S. Béla* a béranyaság gyakorlatának vizsgálata során abból a felvetésből indul ki, hogy már a Biblia világában és az archaikus társadalmakban sem fedték egymást minden esetben a szülőség biológiai, lelki, szociális és jogi aspektusai. Elhúzódó meddőesség, nők korai elhalálózása, valamint a nagycsalád jogi-örökösödési rendjének biztosítására való törekvés nem egyszer oda vezetett, hogy az ember, illetve a család megpróbált „úrrá lenni” a gyermektelenség állapotán. A modern biomedicina világában viszont más a helyzet: gyakran a szülőséghez való vélt jog érvényesítésének igyekezete diktálja a béranyaság gyakorlatának igénybevételét – bár bizonyos helyi társadalmakban a gyermektelenség problémájának kezelését ma is nagyon erős kulturális konnotációk határozzák meg. A romániai helyzet nemzetközi összefüggésben való leírását követően a fejezet a béranya, a megrendelő szülők, a donor(ok), illetve a születendő gyermek szempontjából veszi sorra a gyakorlat etikai kérdéseit és lehetséges konfliktusait, levonva a végső konklúziót: a béranyasággal kapcsolatos eljárások adható-vehető áruvá teszik az embert, ez pedig ellentmond az ember istenképűségéről és méltóságáról vallott bibliai és teológiai meggyőződésünknek, de az európai gondolkodásnak az ember eszköziesítését elítélő filozófiai hagyományainak is. Végül *Borsi Attila* a GEKE-dokumentum kapcsán tézisszerű szempontokat vet fel az egyházak etikai kérdésekben való megnyilvánulásának lehetőségéhez.

E szempontok továbbgondolása és további elmélyítése azért is indokolt, mert az etikai reflexiók és állásfoglalások gyakorlatának meglehetősen széles kultúrájával és példáival találkozunk az európai protestáns egyházakon belül, nem szólva a felekezeti sajátosságokból adódó, ugyanakkor egymástól eltérő érvelési sajátosságokról (ld. a római katolikus, illetve a protestáns nézőpont eltéréseit). Az erkölcsi ítéletalkotás egyéni és kollektív gyakorlata pedig saját egyházi közegünkben is rá van utalva olyan elvi, tartalmi és módszertani szempontok begyakorlására, amelyek mindeddig inkább hiátusként jelentkeztek felekezeti kultúránkban.

A kötet második részében az Európai Protestáns Egyházak Közösségének (GEKE) a reprodukciós medicina etikai kérdéseire 2017-ben közzétett orientációs etikai segédanyaga kerül közlésre teljes magyar fordításban.⁶ Mint látható, a dokumentumban több a kérdés, mint a válasz – és ez rendjén is van így. A protestáns etika nem minden helyzetre érvényes kész válaszokat vagy kötelező érvényű, fenntartások nélküli engedelmisséget követelő álláspontokat kíván adni a hívő ember, illetve egyháztagok számára. Ez ellentétben lenne a reformátori etika önértelemzésével és a keresztyén hit felelős megélésének szabadságával. A dokumentum több helyen említi „korridor” jellegét – azt, hogy a protestantizmuson belül is fellelhető erkölcsi, valamint életvitelt és értékrendet érintő pluralizmusra tekintettel kíván segítséget nyújtani az erkölcsi döntés előtt álló hívő ember és keresztyén gyülekezet számára az élet kezdetét érintő morális kérdésekben. A dokumentum célja tehát az erkölcsi ítéletalkotás segítése. Ennek megkönnyítéséhez – a reformátori teológiai alapokon megfogalmazott elvi bevezetést követően – számba veszi minden egyes témakör kapcsán mindazt, amit a repro-

---

⁶ Ld. COMMUNITY OF PROTESTANT CHURCHES IN EUROPE CPCE (ed.): *“Before I formed you in the womb...” A Guide to the Ethics of Reproductive Medicine from the Council of the Community of Protestant Churches in Europe CPCE*, Wien, Evangelischer Presseverband in Österreich epv, 2017. Vö. GEMEINSCHAFT EVANGELISCHER KIRCHEN IN EUROPA GEKE (Hrsg.): *„Bevor ich Dich im Mutterleib gebildet habe...” Eine Orientierungshilfe zu ethischen Fragen der Reproduktionsmedizin des Rates der Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa* GEKE, Wien, Evangelischer Presseverband in Österreich epv, 2017. A magyar fordítás a német változat alapján készült, de a fordítás szakmai lektorálása mind az angol, mind pedig a német változat figyelembevételével történt. Hitvallási szövegek, Luther és Kálvin hivatkozások stb. a fellelhető magyar fordítások alapján kerülnek idézésre.

---

dukciós medicina egyes alkalmazási területei és eljárásai kapcsán a tudomány mai ismeretei alapján tudni érdemes, nemzeti és nemzetközi példák alapján ismerteti a jogi szabályozás kereteit, kitér az egyházi állásfoglalások sajátosságaira (amennyiben vannak ilyenek), valamint jelzi azokat a nyitott kérdéseket, amelyek esetében további párbeszédre van szükség a természettudomány és teológia, a reprodukciós medicina, a jog és a protestáns etika között.

Azzal a reménységgel adjuk közre az európai protestáns egyházak közös etikai segédanyagát az élet kezdetén felmerülő etikai kérdések tárgyában, hogy a dokumentum, valamint a hozzá kapcsolódó hazai etikai reflexiók valóban segítik egyházunk tagjait a felelős erkölcsi döntések kialakításában, a tájékozódásban, a tévhitetkből vagy ismeretek hiányából fakadó félelmek és előítéletek eloszlatásában, de az élet felett istent játszani akaró emberi bűn kísértésének és megalapozatlan vágyálmok kielégítésének elhárításában is. Nem utolsósorban várjuk és reméljük e kötet kapcsán a szakmai párbeszéd folytatását a tudomány képviselői és egyházaink véleményformáló szereplői között.

Illesse köszönet mindazokat, akik a kötet kiadását lehetővé tették: Szabó Csaba lelkipásztor a német nyelvű dokumentumok fordításáért, dr. Kenyhercz Róbertet a gondos anyanyelvi lektori munkáért, Szilágyiné Asztalos Évát a technikai szerkesztésért. Ezt megelőzően viszont széles körű összefogás jegyében jutottak az egyes szövegek a kötetbe rendeződés végső stádiumába: a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, a Tiszántúli Református Lelkésztovábbképző Intézet, valamint a Dr. Halász Tibor – A Debreceni Református Kollégiumért Alapítvány támogatása tette lehetővé a kötet kiadásra való előkészítését és megjelentetését.

E kötet célja tehát nem a vita és a nézetkülönbségek lezárása az élet kezdetén felmerülő erkölcsi kérdések tekintetében. Nem végérvényes válaszokat és megfellebbezhetetlen „igazságokat” kíván deklarálni, sokkal inkább meghívni akarja az érintetteket és az érdekelteket egy olyan párbeszédre, amely segít tudatosítani felelősségünk súlyát az élet kezdeti stádiumában való formálódása idején (is), egyúttal átérvezve azt az alázatot, amelyet tanúsítanunk kell az élet végső titka és transzcendens meghatározottsága előtt.

Debrecen, 2020. november

Fazakas Sándor